

TALABALARDA MULOQOT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK OMILLARI

Xolmirzayeva Shaxnoza Rahimberdiyevna
Universitu of Business and Science o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada talabalarda muloqot madaniyatini rivojlantirishning pedagogik omillari, ta'lim jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish usullari, o'qituvchining roli va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: Muloqot, talabalar, ta'lim jarayoni, pedagogik rivojlantirish, nutqiy kompetensiya.

Аннотация. В данной статье рассматриваются педагогические факторы развития культуры общения у учащихся, методы развития коммуникативной компетентности в образовательном процессе, роль учителя и значение современных педагогических технологий.

Ключевые слова: общение, учащиеся, образовательный процесс, педагогическое развитие, речевая компетентность.

Abstract. This article discusses the pedagogical factors of developing a culture of communication in students, methods of developing communicative competence in the educational process, the role of the teacher and the importance of modern pedagogical technologies.

Keywords: Communication, students, educational process, pedagogical development, speech competence.

Kirish.

Talabalar orasida muloqot madaniyatini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim masalalaridan biri hisoblanadi. Muloqot madaniyati – bu shaxsning boshqalar bilan samarali, hurmatli va axloqiy munosabatda bo'lish qobiliyatini anglatadi. Pedagogika nuqtai nazaridan, bu jarayon nafaqat o'quv darslari orqali, balki maxsus pedagogik omillar ta'sirida shakllanadi. Ushbu tezisda talabalar muloqot madaniyatini rivojlantirishning asosiy pedagogik omillari tahlil etiladi, ularning amaliy ahamiyati va takomillashtirish yo'llari ko'rsatiladi.

1. O'qituvchining shaxsiy namunasining roli. O'qituvchi talabalar uchun muloqot madaniyatining jonli namunasi bo'lishi kerak. Uning nutqi, xulq-atvori va talabalar bilan munosabati orqali ular muloqotning ijobiy qirralarini o'rganadilar. Masalan, o'qituvchi faol tinglash, hurmatli bahslashish va emotsional intellektni namoyish etsa, talabalar bu ko'nikmalarni o'zlashtiradi. Pedagogik omil sifatida, o'qituvchilar uchun maxsus treninglar

va malaka oshirish kurslari tashkil etish zarur, chunki ularning shaxsiy rivoji talabalar madaniyatiga bevosita ta'sir qiladi.

2. Interaktiv ta'lim usullarining ta'siri. An'anaviy darslardan farqli o'laroq, guruh ishlar, debatlash va rol o'yinlari kabi interaktiv metodlar talabalar muloqot madaniyatini faol rivojlantiradi. Bu usullar orqali talabalar o'z fikrlarini ifodalash, boshqalarning fikrini hurmat qilish va konfliktlarni hal etishni o'rganadilar. Pedagogik jihatdan, darsliklarni interaktiv elementlar bilan boyitish va texnologiyalardan (masalan, onlayn platformalar) foydalanish talabalar orasida muloqotni yanada samarali qiladi. Masalan, virtual munozaralar talabalar uchun global madaniy farqlarni hisobga olishni o'rgatadi.

3. O'quv muhitining tashkiliy omillari. Ta'lim muassasasining umumiy muhiti – sinf xonasi dizayni, guruh dinamikasi va madaniy tadbirlar – muloqot madaniyatini shakllantirishda muhimdir. Pedagogik omil sifatida, ekstrakurrikulyar faoliyatlar (klublar, seminarlar, loyihalar) talabalar orasida ijtimoiy aloqalarni kuchaytiradi. Masalan, talabalar forumi yoki madaniy festivallar orqali ular turli xil madaniyatlar bilan tanishib, tolerantlik va empatiya ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bunda ota-onalar va jamiyatning ishtiroki ham pedagogik jarayonga qo'shimcha qiymat beradi.

4. Baholash va monitoring tizimining ahamiyati. Muloqot madaniyatini rivojlantirishda pedagogik omillar orasida baholash mexanizmlari alohida o'rin tutadi. Oddiy testlardan tashqari, talabalar muloqot ko'nikmalarini baholash uchun portfoliolar yoki o'z-o'zini baholash usullari qo'llanilishi kerak. Bu omil orqali talabalar o'z kamchiliklarini aniqlab, doimiy takomillashtirishga intiladi. Pedagogika nuqtai nazaridan, bu tizimni raqamli vositalar bilan integratsiya qilish (masalan, feedback applar) jarayonni yanada samarali qiladi.

Talabalar muloqot madaniyatini rivojlantirishning pedagogik omillari o'qituvchi namunasidan tortib, muhit va baholash tizimigacha bo'lgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Ushbu omillarni amaliyotda qo'llash orqali talabalar nafaqat o'quv jarayonida, balki hayotning barcha jabhalarida samarali muloqotchi bo'lib yetishadi. Kelajakda bu sohada tadqiqotlar va tajribalarni kengaytirish, ta'lim siyosatini takomillashtirishga yordam beradi.

Xulosa. Talabalarda muloqot madaniyatini rivojlantirishning pedagogik omillari — zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas va ustuvor yo'nalishidir. Muloqot madaniyati talabaning nafaqat nutqiy savodxonligini, balki uning fikrlash madaniyatini, ijtimoiy faolligini, jamoada ishlash ko'nikmalarini ham belgilaydi. Ushbu ko'nikmalarni shakllantirishda pedagogik omillar — ta'lim muhiti, o'qituvchining shaxsiy namunasi, interaktiv metodlar, guruhli faoliyat, kommunikativ treninglar, ochiq muloqotga yo'naltirilgan dars shakllari — hal qiluvchi ahamiyatga ega.

O'qituvchi tomonidan madaniyatli muloqot namunasini ko'rsatish, talabalarga o'z fikrini erkin bayon qilish, tinglashni o'rganish, bahs-munozaralarda madaniyatli ishtirok etish, kelishmovchiliklarni konstruktiv hal qilish imkonini beruvchi pedagogik muhit yaratish muloqot madaniyatining shakllanishiga xizmat qiladi. Axborot texnologiyalari, onlayn

muloqot platformalari, media savodxonlik elementlaridan foydalanish esa talabalarning raqamli kommunikatsiya madaniyatini rivojlantiradi.

Demak, muloqot madaniyatini rivojlantirishning pedagogik omillari kompleks yondashuvni talab qiladi: shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interaktiv metodlar, ijtimoiy-psixologik treninglar, jamoaviy loyihalar, madaniy-ma'rifiy tadbirlar va o'qituvchining doimiy kommunikativ qo'llab-quvvatlashi. Mazkur omillarning uyg'un qo'llanishi talabalarda muloqot madaniyatining barqaror shakllanishini, ularning kasbiy kompetensiyalarini va ijtimoiy yetukligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayeva Q. “Pedagogik muloqotning nazariy asoslari” –Toshkent 2020
2. Yo'ldashev J Xasanboyeva O pedagogika Nazaryasi va tarixi –Toshkent ,2020.
3. G'ofurov R. Shaxs va Muloqot psixologiyasi _Toshkent,2021.
4. Xodjayev M. Nutq madaniyati va kommunikativ kompetensiya Toshkent 2022.
5. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha ilmiy maqolalar va o'quv qo'llanmalar .